

1983

Stjørdals kommunevåpen

Vedtatt i Stjørdal kommunestyre: 29.sep 1983
Godkjent i Statsråd: 25.nov 1983

Stjørdal kommunevåpen (gul linnorm på rød bunn) har sitt utgangspunkt i Stjørdal kommunes segl, som igjen bygger på:

1. En historisk faktisk hendelse, «*Hyldningsbrevet*» av 17.juni 1344, og
2. En legende: «*Legenden om Sancta Margaretha*»

Undertegnede er av den bestemte formening at svært få vet hva Stjørdals kommunevåpen symboliserer og representerer.- Dette gjelder i høyeste grad også kommunens egne innbyggere, - hvilket er uheldig. Jeg har derfor redigert sammen stoff og sitater fra ulike bøker og publikasjoner, samt fra brev tilkommet saken, i den hensikt å bidra til en liten oversikt hva gjelder bakgrunn, relasjoner og synspunkter - uten å reflektere den formelle saksgangen og vedtaksprosessen.. For å underbygge min påstand, samt begrunne hvorfor jeg har latt meg engasjere ovenfor kommunevåpenet vil jeg gjengi følgende «*dokumentasjon*»:

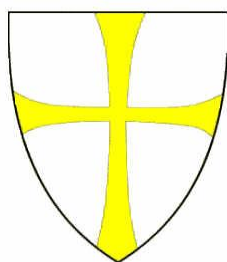
1. Under en messe hvor Stjørdal kommune var representert med flere personer tilstede på en såkalt «stand» - hvor kommunevåpenet «lyste» mot publikum på alle pappveggene - var det ingen som på forespørsel fra undertegnede kunne forklare symbolikken og bakgrunnen for kommunevåpenet. Det er for dårlig.
2. For å teste ut problematikken ytterligere oppsøkte jeg kulturkontoret - med samme forespørsel. Ingen ansatte kunne gi meg forklaring, - unntatt kultursjefen selv som jeg møtte tilfeldigvis i gangen - og som hadde en viss peiling.

3. Og for å gjøre det hele komplett, besøkte jeg turistinformasjonen midt i sentrum. Når jeg gikk derfra følte jeg at vedkommende «blåste tyggegummi-bobler, så dumt på meg og skjønnte knapt hva jeg spurte om» (i overført betydning). Forklaringen på sin og embetets kunnskapsløshet var enkel og grei: «*Ingen spør om slikt*» - *derfor er det ikke nødvendig å vite noe om kommunevåpenet*»

Etter disse tre opplevelser, ble jeg først både sjokkert, skuffet og sint, - men innser vel etter hvert at kommunen gjennom sitt valg av våpen har gjort det litt vanskelig for noen og enhver.

Historisk bakgrunn

De ulike konger, familier og stormenn - både geistlige og adelige - har gjennom alle tider hatt en eller annen form for «skjold, bumerke, segl». Slik var det og i antikkens tid, samt i romertiden. Etterhvert som nye «land», hertugdømer, kongeriker etc. ble dannet/omdannet forandret også

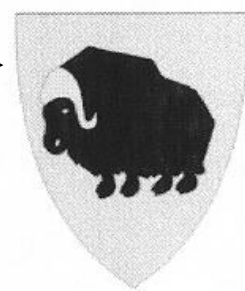
Nord-Trøndelag

våpnene seg. I løpet av det siste århundre - hvor land og grenser har blitt «stabile», har våpen og segl - både riksmessig og distriktmessig fått en tydelig tyngsinnelse, ofte med bakgrunn i eldre tegn, historiske hendelser, sagn og sagnfortellinger og legender. Slik også for Stjørdals vedkommende. Mange kommuner har valgt dyr, fugler og/eller naturtegn relatert til sitt område. At Stjørdal har valgt en historisk bakgrunn passer godt sammen med Nord-Trøndelags våpenet som er «solkorset» fra Olav den Hellige og slaget på Stiklestad. Et godt eksempel på en annen kommune som har like relasjoner om kommunen og fylket, men som henspiller seg til «sin særegne natur», er Dovre kommune i Oppland. Kommunen har en *moskus* som våpen, mens fylke har en *mogop* - særegen plante som vokser kun i høgfjellet i Rondane og Dovrefjell - begge i Oppland fylke.

Oppland fylke

Særegne naturlige forbindelser

Dovre kommune

Heraldikken

I de senere år har alle fylkeskommuner og de fleste primærkommuner i Norge fått sitt kommunevåpen. Det gjenstår nå bare en håndfull kommuner uten eget våpen, mens enkelte andre ikke har offentlig godkjente merker.

Heraldikken (vitenskapen om våpenmerker) er en snart 900 år gammel kunstart. Sammen med den beslektede vexillogien (flagglære) og den japanske mon-kunsten, er det vel den vakreste kjennetegnkunst som har vært utviklet. Ordet «heraldikk» kommer fra ordet «heralt» (eller «herold»). Det har videre sin bakgrunn i det tyske «hairwalt», som igjen trolig kommer av at heralden (en stilling/funksjon) skulle «holde rede på» (forvalte våpen) hæren. Smak på uttrykket «holde rede på» i forhold til «heralt, herold og heralden». Samme smak, ikke sant? Vedkommende var og dommer og utroper ved ulike anledninger. - Likeledes kan ordene ha samme bakgrunn som ordet «herred». Dette er meget interessant, fordi ordet *herred* er et annet ord for landkommune, hvilket fører til et stort utropstegn når vi vet at Norge inntil nyere tid **kun** brukte våpenskjold for **by**kommuner!

Riksvåpen

Før jeg tar for meg Stjørdals kommunevåpen, vil jeg ta med litt om Norges riksvåpen, samt det mer berømte svenske «*tre kronor*».

Norges riksvåpen er et av nåtidens eldste, som skriver seg tilbake til 1200-tallet. Som de fleste slike våpen var også det norske opprinnelig et personlig kongevåpen. Våpenmerker ble først tatt i

Eire / Irland

bruk på 11-tallet på ridderrustninger for å kunne skille venn fra fiende. Men før denne tiden er det også klart at romere og grekere forlenget hadde sine skjoldmerker, banner o. l innenfor både hæren og lederens hoff. - Men som rent riksvåpen er det trolig kun Danmark og Eire som har eldre riksvåpen enn Norge. De fleste historikere synes å være enige om at «Harpen», som utgjør Eires riksvåpen, - er verdens eldste. Sveriges berømte innslag *tre kronor* er yngre, fra 1364, og er trolig et av de første riksvåpen i verden som ikke har en dynastisk bakgrunn (kongeætt), men er et uttrykk for landet.

Når det snakkes om *riksvåpen* må det sees i relasjon til kongeriker, mens republikker benevnes med *statsvåpen* eller *forbundsvåpen*., og er ifølge heraldikken et konstruert billedlig symbol for en suveren stat eller statsforbund. Våpenet nyttes som tegn for en stat, dens overhode og styringsverk. Det binder innbyggerne sammen og viser statens autoritet innad og utad. Innen en union kan også hver delstat ha sitt eget statsvåpen. Ref. USA hvor ikke bare hver stat har sitt eget flagg og våpen (segl), men også eget dyr, fugl, blomst etc.

Av ca. 150 nåtidsvåpen for land over en viss størrelse, er mesteparten bygd på den gamle vesteuropeiske heraldikk, men riktignok med visse avskygninger, - slik at ca. 50% kan sies å ligge innenfor rammen fra det fullgode inntil det noenlunde akseptable, bedømt etter dette systemet. - Ca. 20 % (Latin-Amerika, Asia m. v) er glidd ut gjennom en infantil anvendelse av mønster i en form for emigrasjons- og kolonialstil. Videre er ca. 15 % villfarne med illustrativt tegnede landskaper eller nyskapte arrangementer i *varemerkestil*. Ca. 10 % (Sør- og Sørøst Asia) har som moderne våpen tatt i bruk sine egne eldgamle og autodidakt religiøse symboler, i nedarvet artistisk form. - Sovjetunionen og andre kommuniststater danner etter 1917 en liten gruppe, som har våpen i bevisst opposisjon til vestlig heraldisk tradisjon. Her gjenspeiler merkene faste fellestrekk som skal vise det ideologiske og politiske fellesskap. Etter kommunistens fall i 1991, synes nå flere av disse stater å forandre sine våpen tilbake til særegne

trekk. Hva gjelder Europa generelt, og land dannet gjennom immigrasjon fra dette kontinentet, synes tre symboler å være dominerende: Løve, ørn og kongekrone.

DEN SVENSKES KONGES
PERSONLIGE KOMMANDOTEKN

Eksempel på delsymboler

Mange av riksvåpnene og andre våpen har gjennom historien stadig skiftet karakter. Etter hvert som unioner «kom og gikk», ble merkene forandret tilsvarende, som nødvendigvis ikke kun hadde en territorial bakgrunn, men nye slektsbånd gjennom giftemål. Dette kjenner vi igjen fra flaggene, som også skiftet karakter gjennom et utstrakt «lappesystem», hvor de mindre lands territorialvåpen og/eller flagg ble flettet inn i hovedflagget til dominanten. Jfr. «sildsalaten». - Ser en på Sveriges store riksvåpen og den svenske konges personlige kommandotegn (7 symboler i ett merke) vil en kjenne igjen trekk fra andre nordiske lands våpen, trekk fra svenske familier som overtok kronen når en annen ætt døde ut, samt fra andre europeiske tilknytninger gjennom giftemål. Da den frie lille staten Napoli eksisterte, hadde den en ganske broket historie som gjorde at statens våpen ble sammensatt av hele 22 forskjellige relaterte symboler.

Den norske riksløven

Det norske riksvåpen har sin opprinnelse i de merker som norske konger brukte på sitt personlige krigsutstyr i 1100 og 1200-årene. Kong Håkon den Unge førte i 1250 en ørn i sitt skjold, mens oldefaren, Kong Sverre antas å ha ført en løve eller ørn i fanen. Hertug Skule førte ca 1220 en vertikal løve i skjoldet, kanskje etter broren Kong Inge. Da Skules svigersønn, kong

Norges riksvåpen

ron Håkonsson fortsatte med løve i skjoldet, gylden på rød n, og likeså Håkons sønn, kong Magnus Lagabøte, var løven slått som arvelig merke i kongeætta. Ved sin eringstiltredelse i 1280 gav Erik Magnusson løven en krone på et og ei øks (martyrøks) i labbene, sannsynligvis for å vise bindelse med stamfaren og riksgrunnleggeren Sankt Olav. Han hadde dessuten 22 roser i skjoldbunnen, men tok disse vekk i 1315. Dermed hadde våpenet fått sitt endelige innhold, som ikke senere hverken har skiftet hva gjelder uttrykk for den norske kongeriket det samlede norske kongedømme. Da Sverreætten døde ut i unionslinjen i 1319, og Norge gikk inn i union, beholdt landet kongen som territorialmerke. Grunnet tidsstil og stiltrekk ble skaffet øksa i våpenet mellom 1400 og 1844 forlenget og bøyd, men er tilbake til sin opprinnelse, nemlig vinkelrett.

Kongens våpen

Riksvåpenet ble ikke stadfestet ved noen form for kongelig eller annen godkjennelse. Det baserte seg utelukkende på århundrelang tradisjon og kontinuerlig bruk. Heller ikke under unionen med Danmark ble utformingen av løven nærmere definert, og øksa hadde som tidligere nevnt et krummet skjefte som gikk gjennom løvens fire føtter. Dette ga våpenet et sirkelrundt preg som passer bra ikke minst på mynter og uniformsknapper. Forvaltningsendringene i 1814 fikk ingen innvirkning på riksvåpenet, hverken på utformingen eller i form av noen stadfestelse. I årene som fulgte var det visse tilløp til diskusjon om et nytt norsk våpen uten at det ble lovfestet på samme måte som Norges nye flagg.

Først ved tronskifte i 1844 ble det nødvendig å ta stilling til spørsmålet. Det skulle fastsettes et svensk-norsk unionsvåpen hvor den norske riksløven skulle utgjøre venstre halvdel, med henvisning til en tegning. Noen nærmere definisjon av det norske våpenet ble ikke gitt. For å hindre at godkjennelse av unionsvåpenet skulle bli den eneste formelle fastsettelse av Norges våpen, ba den norske regjering i april 1844 kong Oscar I om å fastsette Norges selektive våpen. Dette ble gjort ved kongelig resolusjon i norsk statsråd på Stockholm slott den 10. juni 1844, hvor kortskjeftet øks ble gjeninnført. Etter unionsoppløsningen i 1905 avla den nyvalgte kongen ed til konstitusjonen i slutten av november samme år. Allerede den 14. desember ble det gitt en norsk kongelig resolusjon om riksvåpen og rikssjøl, hvor det blant annet het at løven er tegnet: «væsentlig i Overenstemmelse med de Løver, der sees paa de gamle Kongesjøl fra det 13de og 14de Aarhundrede». Resolusjonen ble opphevet samtidig med vedtaket av en ny resolusjon i 1937, som fortsatt gjelder. De tegninger av Riksvåpenet som har vært benyttet fra slutten av 1930-årene knytter seg i sin sterkt stiliserte form nært til de eldste versjoner av riksvåpenet. Dagens norske Riksvåpen er tegnet av Hallvard Trættemberg i 1937. Det er den samme Hallvard Trættemberg som har tegnet Stjørdals kommunevåpen, linnormen, den 31.7.1981, basert på prøveutkast fra høsten 1977. Vedkommende har gjennom dette århundre vært vår fremste ekspert innenfor heraldikken. Trættemberg døde i 1987 og var gift med søster til Helge Ingstad.

I forbindelse med at riksvåpenet skulle registreres i samsvar med den internasjonale «konvensjon til beskyttelse av den industrielle eiendomsretten» av 20. mars 1883 med senere endringer (Pariskonvensjonen), ble utformingen justert i detaljer og godkjent av H. M. Kongen den 16. desember 1992. Dette betyr ikke at eldre utgaver ikke er korrekte og ikke kan benyttes, men heretter er dette den normen som skal brukes av statlige norske organer i og utenfor Norges grenser.

Tre kronor

Svenskene er blant de som har markedsført og profilert seg selv svært så flittig gjennom bruk av riksvåpen. Spesielt går «tre kronor» igjen som identitetsmerke hos svenske idrettsutøvere, og hos ulike svenske produsenter av internasjonale markedsvarer.

Tre kronor

Tre kronor utgjør ett av to riksvåpen, eller rettere sagt er det en del av det store riksvåpenet. *Trekronorvåpnet* kalles ofte for «Sveriges vapen» og *folkungavåpnet* for «Göta rikets vapen».

Sverige har på en «smart» måte brukt sitt lille riksvåpen - og *tre kronor* er i dag velkjent verden rundt, - og da ikke bare som et symbol for det svenske ishockeylandslaget. Det er klart at Sverige virkelig fikk profilert sitt merke gjennom sin aggressivitet sist på 1600 og først på 1700-tallet, da Sverige var den ledende krigsmakt i Europa. Jfr. Karl den 12.

Som en liten kuriositet kan nevnes at *tre kronor* (offisielt kalt det «lilla riksvåpen») også var en utløsende faktor til Sjuårskrigen 1563-70 og delvis Kalmarkrigen 1611 -13. Den dansk/norske kongen lot da Blåtårnet i København utsmykke med de tre kronene, som en symbolikk på å anholde Sverige. Det fortelles blant annet at svenskekongen, Karl den 9, ble så sint at han utfordret Kristian IV til personlig duell konge mot konge. - Generelt ble svenskene så provoserte i striden rundt bruken av «*tre kronor*» at Sverige tok i bruk de tre danske løvene i ren provokasjon, skjønt hvem som provoserte hvem kan sikkert diskuteres. Ved freden i Knared i 1613 fikk dansk kongen retten til å beholde *tre kronor* i et sidefelt, hvilket har sin gyldighet den dag i dag. Jfr. Danmarks kongevåpen med sine *tre kronor*.

Tre kronors opprinnelse er omstridt, og selv om det skriver seg tilbake til 1200-tallet, var det først i 1364 at Albrecht av Mecklenburg antok merket som et rent *territoriant* våpen. Hva *tre kronor* symboliserer er også meget omstridt, men mange hevder det stammer fra Bibelen og symboliserer de tre hellige konger/vise menn. Forklaringen som relaterer seg til en trelandsunion

Bild 65. Albrekt av Mecklenburgs sekret med tre kronor för första gången som svenskt vapen, i bruk 1364-1388. Riksarkivet.

bestående av Sverige, Danmark og Norge, og oftest henspeiler seg til Kalmarunionens problematik, synes i de skrifter undertegnede har studert å være tillagt en viss historisk usikkerhet sett med svenske øyne. Denne usikkerheten har sitt opphav i litt eldre skrifter fra forrige århundre og begynnelsen av dette århundre. Tross svenskernes uvilje til å betrakte *tre kronor* som også et unionsmerke, er det uomtvistelig bevist at merket var et unionsmerke under Margrete (1353-1412) og Erik av

Pommeren. Det er verd å merke seg at både Albrekt av Macklenburg og Margrete benyttet *tre kronor* samtidig. Albrekt gjorde stadige tilnærmelser til dronning Margrete da hun ble enke - uten særlig hell, hvilket førte til at Albrekt fant på økenavnet «kong bukseløs» om Margrete. - Dronning Margrete *) slo for øvrig Albrekt i slaget ved Falkøping i 1389.

*) Skrivemåte i Norge: *Margrete*
i Sverige: *Margareta*

Som nevnt er det strid rundt opprinnelsen til *tre kronor* og symbolikken. Sistnevnte har nok variert litt ut i fra den tiden man levde i. *Tre kronor* kan spores tilbake til flere land på 1200 og 1300-tallet, og hvor «de hellige tre konger/visne menn» går igjen. Flere riddere og hærførere brukte symbolet på sine skjold. Likeledes er *tre kronor* avbildet i en rekke sammenhenger rundt Kong Artur, (ref. ridderne rundt det runde bord).-

Det interessante er en nyere forskning fra begynnelsen av 1980-årene, som viser at *tre kronor* går tilbake til 1330-tallet. «Tre kronorvåpenet» inngår nemlig i et maleri (målad vapenfris) i et pavepallass i Avignon. En fransk forsker har påvist att frisen (maleri malt på murvegg) inneholder våpen for et visst antall kardinaler og riker som deltok i et møte i denne byen - som da var pavens residensby - i den hensikt å planlegge et korstog. Maleriet viser at Sverige var representert i møtet, som dateres til 1336. Da var Magnus Eriksson landets konge og hadde nettopp dannet regjering etter en lang umyndighetstid. Allerede som barn hadde han arvet Norges krone, og på 1330-tallet lyktes han også å erobre Skåne fra Danmark. Magnus Eriksson begynte i sine brev å bruke tittelen «konge av Sverige, Norge og Skåne». Det ligger derfor nært å tolke «*de tre kronene*» som tegn på disse tre enheter. På den annen side må en huske at heraldikken gjerne

Bild 68. Drottning Margaretas sigill med trekronorsvapen, i bruk även som unionsvapen under 1390-talets början. Riksarkivet.

arbeider med tretall uten at tallet i og for seg behøver å ha noen spesiell betydning. Det er derfor ikke eiendommelig at våpenet, som trolig først kun var et personlig våpen for kong Magnus,

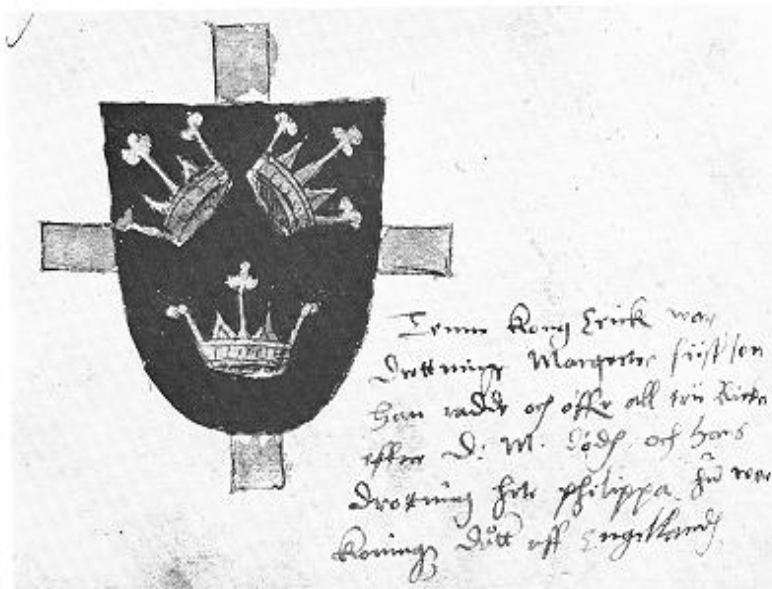

Bild 70. Erik av Pommerns vapen med gula kronor i rött fält. Illustration i »Fru Margareta Grips bok», 1570-talet. Trolleholms slott, Skåne. Foto ATA.

raskt ble akseptert som et tegn for kongerike Sverige og ikke noe annet. Våpenet var dessuten et klart våpen - lett å minnes. Som nevnt tidligere kunne det også for menneskene i middelalderen gi positive assosiasjoner til «hellige tre konger», viss relieffer i Kølñ gjorde byen til en viktig valfartsby for fromme nordboere, og derigjennom forårsaket at *tre kronor* senere kom med i Kølñs våpen. Derfor er det ikke underlig at nettopp Albrecht av Mechlenburg

(hertugdømme i Tyskland) tok nyskapingen i sitt segl. - Likeledes gjorde på den tiden alle unionsmonarker som fulgte etter ham, med dronning Margrete i spissen. Så lenge unionen mellom de nordiske rikene bestod var dette helt naturlig. Men når de danske kongene fortsatte å beholde *tre kronor* etter at Sverige hadde forlatt unionen under Gustav Vasa, ble hele våpenet grunnlaget for tvist - og som tidligere nevnt førte til krig.

Danmarks store riksvåpen (kongevåpenet) inneholder fortsatt den dag i dag det svenske *tre kronor*, men som symboliserer mer et historisk faktum gjennom minne om unionstiden.. Jfr. her også trenden med å beholde tidligere symboler, og binde de alle etterhvert sammen i et større skjold.

Tre kronor fremstod i **middelalderen** som et spontant spesifikt symbol på Sverige - og ikke noe annet, hvor det skilte seg ut som territorialvåpen fra heraldikkens symbolbestand med dets fauna av heroiske dyr. Det i seg selv gjorde merket som et riksvåpen originalt og lett identifiserbart.

Relasjoner mellom nordiske riksvåpen

Interessant er det å tenke på ovennevnte historiske bakgrunn for valg av riksvåpen. Men like interessant er det å se på relasjonene i ettertid mellom de nordiske lands riksvåpen, hvor Norge klart skiller seg ut. Ser en nemlig på forholdet mellom de berørte kongspersoner på 1300-tallet, så var det som tidligere nevnt den svenske kongen Magnus Eriksson som trolig la grunnlaget for bruk av *tre kronor* - og som i lengre tid var «overhodet» også for Norge. Da Norge krevde egen konge til tross for at vi var i «union» - fikk vi hans sønn, Håkon, til konge. Han ble gift med den berømte Margrete. Da både Håkon selv og deres sønn Olav døde, fikk dronning Margrete valgt sin søsterdattersønn Erik av Pommeren til unionskonge for de nordiske landene. Som territorialt land i en union hadde Norge likevel ikke blitt påvirket av «*tre kronor*» gjennom at de tre kronene

Stort riksvåpen

aldri kom med i det Norske territorialvåpen, slik det var vanlig ved slektsbånd og unioner. En kunne kanskje forventet at «*tre kronor*» ville fått en innflytelse gjennom far og sønn (Magnus og Håkon). Ser en på Norge og Sverige som territoriale land, naboer og «unionsland», er trolig denne mangelen på relasjoner mellom de to lands våpen **enestående**. Mrk: Svenskene har de tre danske løver i sitt store våpen. Men til tross for gjensidige relasjoner mellom Danmark og Sverige - som begge altså har naboens våpen som delsymboler (tre løver og tre kroner), er det et faktum at Norge ikke har Sveriges tre kronor engang som et **delsymbol**. Dette er litt merkelig ut i fra at alle tre landene har utgjort en samtidsunion, pluss Norge vekselvis har vært i

union med begge nabolandene. Det skulle være nærliggende å tro at Norge også ville inkorporere eksempelvis *tre kronor* som et delsymbol. Her er trolig Norge i en særstilling.

Kommunevåpen generelt

Hva gjelder merker, våpen o.l, er det ved inngangen til et nytt århundre en merkbar renessanse /nostalgi. Flere familier og gårder graver nå frem igjen sitt gårds/bumerke. Disse plasseres synlig ved innkjørsel eller visuelt besmykket på en låvevegg.

Hva gjelder kommunevåpen, er regler og retningslinjer hjemlet meget strengt i heraldikken. Dette har gjort at flere kommuner ikke alltid har fått godkjent det våpenet de ønsket. Derfor finnes det en rekke kommuner som rett nok har «kommunevåpen», men ikke godkjent av myndighetene i Statsråd. En lik parallell til «diskusjonen rundt bunadene» - Blant annet skal det nevnes at de kommunevåpen som inneholder menneskeskikkelser i den forstand har fått en ulik skjebne. En av landets fremste ekspert, avdelingsdirektør i Riksarkivet, Herr Knut Johannessen sier det slik: (sitat) «...til spørsmålet om menneskeskikkelser og sammensatte motiver i kommunevåpen skal vi gjerne medgi at dette er komplisert både å forstå og begrunne. Det er ikke noen generell heraldisk regel om at menneskeskikkelser er forbudt som motiv, heller ikke i den forholdsvis faste praksis som har vært fulgt de siste 50 år for kommunevåpen i Norge (sitat slutt). Blant kommuner med menneskeskikkelser kan nevnes: Kongsberg, Halden, Melhus, Selje, Lillehammer og Sel. De to første har byvåpen utviklet av segl fra 1600-tallet. Lillehammer (birkebeineren) ble tegnet og godkjent ved kongelig resolusjon i 1898. Disse våpen, i likhet med andre eldre byvåpen, må sees på som representanter for tidligere perioder uten spesielle krav til utforming av våpen. De er typiske for sin tid, men har ikke skapt mønster for senere våpen. Etter at någjeldende praksis for motiver i kommunevåpen ble etablert, ble to våpen med menneskeskikkelser godkjente ved kgl.res i 1979: Melhus og Varteig, med henholdsvis manns- og kvinneskikkelse. Begge motiver var nyskapninger. Deretter har det ikke vært rom for flere skikkelser i *helfigur*. Skikkelsene kan altså ikke varieres med forskjellige attributter, redskap eller annet. Derfor er Sel kommunes våpen (Prillarguri) ikke godkjent. Derimot har det ikke vært noe i veien for at deler av kroppen brukes som våpenmotiv. F. eks har en hånd vært vurdert, men bare Selje kommune har fulgt denne linjen og valgt en halv kvinnefigur. Disse siste linjer er direkte utskrift fra brev til meg fra Riksarkivet, og rimer ikke med Stjørdal kommunes brev til undertegnede av 05.02.97 hvor det heter som forklaring på hvorfor ikke kommunen valgt St.Margaretha (sitat): «I heraldikken er det slik at en menneskeskikkelse ikke kan være symbol i et våpen, og korsstaven var allerede opptatt av andre» (sitat slutt). Kommunens forklaring er helt klart ikke i samsvar med Riksarkivets. Sitatet fra kommunen blir ikke bedre ved at Riksarkivet i brev til meg av 05.01.98 skriver: (sitat) «For øvrig gjør vi oppmerksom på at motivet korsstav ble utredet som alternativ og var en reell valgmulighet for kommunen..... (sitat slutt). I den sammenheng kan det vises til brev fra tidligere førstearkivar Hallvard Trætteberg av 12.12.1977 som fremmer to alternativer: A: Hvit kors-stav på rødt og B: Hvit linnorm på rødt.

Med dette som bakgrunn kan en derfor undres over at Stjørdal kommune ikke valgte St. Margaretha eller korsstaven som kommunevåpen. Stjørdal Historielag fikk på møte 6.oktober 1998 bekreftet fra heraldiker Harald Nissen at det ikke hadde vært noe i veien for å benytte St. Margaretha som kommunevåpen. Med Riksarkivets forklaring ovenfor, samt Nissens uttalelser - kom det frem fra tidligere kommunestyrerepresentant at dette var helt nytt, og at de folkevalgte i 1983 kun ene og alene hadde linnormen å forholde seg til. «Jeg føler meg lurt og ført bak lyset», uttalte vedkommende. Kanskje ligger det i denne uttalelse en forklaring på hvorfor ingen fra våpenkomiteen, fra kulturkontoret, fra skoleverket eller fra kirken fant det opportunt å ta del i ovennevnte møte !?

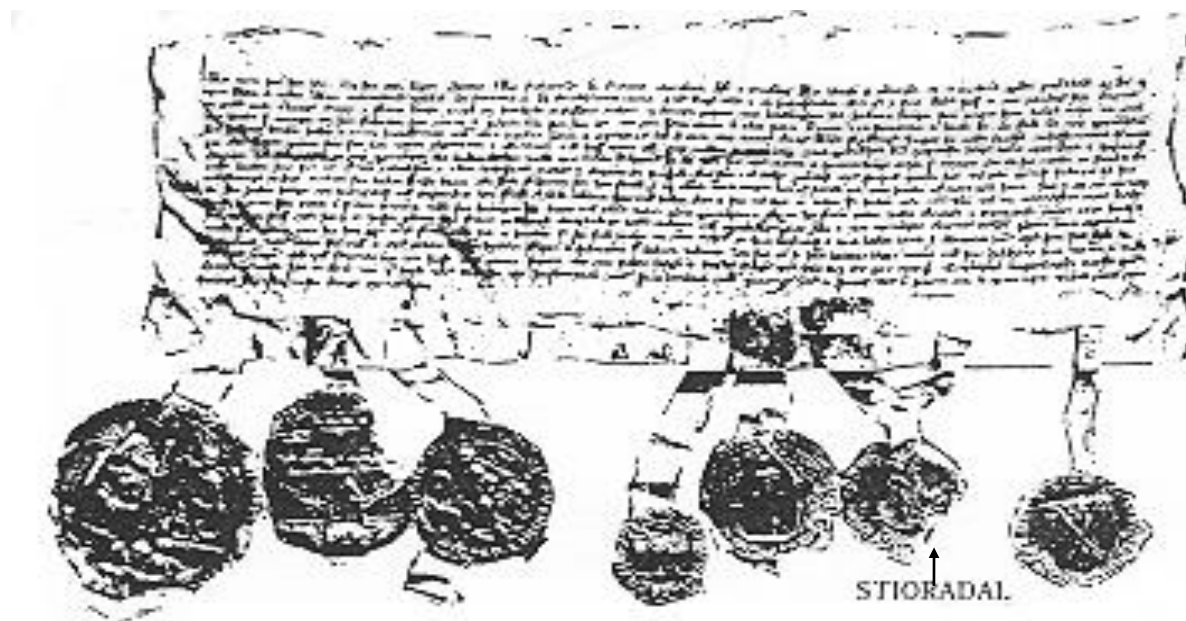
Følgende paradoks skal bemerkes til diskusjonen rundt bruken av menneskeskikkelser: Samtidig som Stjørdals folkevalgte trodde at menneskeskikkelse ikke kunne brukes og derigjennom utelukket St. Margaretha, godkjente Kommunaldepartementet ved Riksarkivet to våpen med nettopp menneskeskikkelser. Riksarkivet og ansvarshavende på den tiden synes å ha vært utrolig inkonsekvent og vinglete. Dette bekrefter også heraldiker Nissen.

Bakgrunnen for Stjørdal kommunes segl

Frem mot 1500 tallet - før håndsignering overtok.- ble de fleste avtaler og traktater stadfestet gjennom «segl» -

Stjørdal kommunes segl henter sitt motiv fra det såkalte «Hyldningsbrevet» av 17.juli 1344 utstedt på Båhus slott. Dette brevet er storpolitisk en «fredsavtale» etter at den norske adelen hadde sett seg leie på unionskongens prosvenske holdning. Som nevnt tidligere endte avtalen opp med at kong Magnus Eriksson måtte ta sin yngste sønn Håkon til konge i Norge. For å stadfeste at Norge hadde fått en egen konge ble det holdt et hyldningsmøte på Båhus slott. Dette var første gangen at borgere og bønder (allmuen) fikk delta i en rikshandling og opptre som egen stand. - Bare enkelte («de viktigste») byer ble utvalgt til å representere Norge. Likeledes - og for første gang - også noen bygder.

«Thi alle dem som ser eller hører dette brev sender vi alle bymenn: Nidaros, Bjørgvin, Oslo og Tunsberg, og alle bønder og almue av **Stiordøla** Fylki, Gauladals fylki, øvre og nedre Naumdøla fylki, av Sunnmøre og Hordaland, guds og sin hilsen.....» - deretter enkelte fylker lengere sør i landet.

Hyldningsbrevet av 17. juli 1344.

Ser vi på de fire byer, ble de alltid på den tiden nevnt **etter rang**. Vi kan derfor gå ut i fra at det samme gjaldt for fylkene og at Stiordal Fylki hadde en meget fremtredende plass i Norge.

Stjørdal ble nemlig nevnt først. Stiordal Fylki hadde på denne tiden en langt større utstrekning enn Stjørdal i dag. Området strakte seg fra Åsenfjorden mot øst over Sulsjøene til riksgrensen, og fulgte denne sørover til traktene nordøst av Aursunden ved Røros, og omfattet videre hele Nedalsfjøret med Selbu og muligens Klæbu.

I en folder utgitt av Stjørdal kommune heter det at Stjørdal hverken før eller siden har grepet så direkte inn i norsk riksstyring. Det er vel ikke helt rett, da hendelsen i den sammenheng nok bør reflektere også to andre episoder: Tiden før reformasjonen, hvor Norge praktisk talt styrtes fra Steinvikholm slott, - og det faktum at Stjørdal hadde to (2) representanter til stede på Eidsvold i 1814, nemlig sogneprest Heyerdahl og kvartermester/bonde Ertzgaard.

Stiordølafylkets segl som henger ved Hyldningsbrevet er et 5 cm stort stampsegel trykt inn i en voksmasse, med innskriften: «Sigillum communitatis de Stiordal». I seglets billedfelt fremstilles en skikkelse med krone og med en korsstav i hånden, stående på en drage. - Muligens er seglet eldre enn 1344, men Hyldningsbrevet er det eneste bevarte dokumentet vi kjenner til. Etter hyldningsbrevet finnes dokumenter fra 1453 og 1506 hvor trolig seglet har vært i bruk, men dessverre falt av. Så forsvinner seglet ut av bruk, trolig som et resultat av reformasjonen og danskeveldet som gjorde Norge til et lyderike. Det førte til at hele embetsvelde og de geistlige ble erstattet med «utlendinger» - som medbragte sine egne merker.- Seglet dukker så opp igjen gjennom Stortingsmann Ole Jullum i Kristiansund (utflytta Stjørdaling) i 1896 og i formannskapsmøte 1.februar 1898. Siden dukket seglet opp heller sjelden - sågar i to forskjellige segleutgaver. Offisielt regner Stjørdal kommune likevel å ha et segl fattet gjennom vedtak av 1.februar 1898, samtidsutformet av historikeren Henrik Mathisen.

Seglet

Seglet bygger på legenden om Sancta Margaretha, og motivet fremstiller helgenen Sancta Margaretha som stikker en korsstav inn i munnen på en linnorm. Hun var en høybåren kvinne som led martyrdøden omkring år 300, og har derfor også fremstått som helgenen og beskytter av kvinner i barsel. En kopi av hennes helgenstatue står i Værnes kirke, og det er trolig at kirka ble viet til denne helgenen.

Stiordal Fylkes segl fra 1344.

*Stjørdal Kommunes segl fra 1898.
Utformet av historikeren Henrik Mathisen*

Legenden om Sancta Margaretha

Margaretha var født i Antiokia omkring 300 e.Kr, og var datter av en hedensk prest. Hennes mor døde på barselseng. Margaretha ble oppdratt hos en amme. Hun fikk der høre om de kristnes lidelser gjennom den forfølgelse de ble gjenstand for. Tidlig våknet en higen i Margaretha etter å få martyrkronen for Kristi skyld.

15 år gammel gjeter hun sauene. Da kommer den romerske prefekt Olybrius, og han begjærer henne straks. Margaretha nekter og blir da kastet i fengsel. Rettergangen er hård. Hun blir pisket og stukket med spyd, men bli helbredet igjen ved bønnens makt. Nå ber hun til Gud at han må fremvise hennes egentlige fiende. Da viser det seg en drageskikkelse. Han åpner sitt gap og vil sluke henne, men Margaretha tryller frem en korsstav, som hun stikker i gapet på dragen. Dragen sprekker, og hun er reddet.

Men en stund etterpå viser det seg en annen djevel, nå i en mannsskikkelse som smiskende vil forføre henne til å synde. Margaretha får da styrke fra Gud - og så sier den eldste latinske versjon: «Tunc Sancta Margarita virgo comprehendit demonem per capillos suos, defixit eum in terra, et posuit pedem suum dextrum super cervicem eius», - hvilket skulle bety: «Da griper Sancta Margaretha djevelen i håret og kaster ham til jorden, og setter sin høyre fot på hans nakke...» - (Mrk: Dette kalles den andre sekvens i sagnet, og er en direkte beskrivelse av Sancta Margaretha-figuren i Værnes kirke.)

Etter enda en rekke pinsler beslutter Olybrius at Margaretha skal henrettes. Før Margaretha legger hodet på blokken ber hun en bønn om tilgivelse for dem som behandler henne grusomt. Hun ber også om lykke for de som reiser et minne eller en kirke til ære for hennes martyrium, - og fremfor alt ber hun for alle kvinner i barnsnød. (Dette har plassert henne blant de spesielle nødhjelperne i den katolske helgenrekken). Etter henrettelsen blir hun båret til himmels av englene.

Setningen i legenden, hvor St.Margaretha **ber om lykke** for de (Stjørdalingene) som reiser en kirke til ære for hennes martyrium, - er verdt å merke seg til senere i disse notater, da den utgjør hovedpoenget i den ulogikk som svært mange knytter til linnormen.

Mrk: I sagnet omtales dyret som en drage (4 bein), mens det i seglet er avbildet en linnorm (2 bein). Dette skyldes trolig det faktum at i skriftspråket differensierte man lite, og «drage» fremstod som en fellesbenevnelse for alle tilsvarende skapninger.

Margaretha-skulpturen i Værnes kirke

Gjengitt fra boka «Værnes kirke 900 år».

Den eneste skulpturen av helgener som finnes i Værnes kirke er en kopi av Sancta Margaretha. Originalen finnes sammen med flere skulpturarbeider fra Værnes i Videnskapselskapets museum. Kopien er nidtid nøyaktig og mesterlig skåret av treskjærer Zakarias Nyheim Hansen fra Lånke. Den ble gitt til kirken av Stjørdal Kirkeforening i 1965, og står nå i nordre alternisje. Originalen er antagelig fra slutten av 1200-tallet. Den viser en rank kvinneskikkelse med krone på hodet. Under sine føtter har hun en mannsskikkelse som ligger med bøyde knær. Underarmene er

*Sancta Margaretha fra Værnes kirke.
Helgenstatue fra Værnes kirke ca. år
1250. Høyre hånd med korsstaven er
brukket av.*

nå brukket av, men de har vært rettet beint fremover. Helgenstatuer var oftest praktfullt malt og forgylte. På originalen av Sancta Margaretha finnes enda svake spor av hvitt innerst i draktens folder. Det har vært reist tvil om Værnesstatuen er Sancta Margareta, da alle særkjennetegn er borte. For at det ikke-lesekyndige legfolk skulle kjenne de enkelte helgener fra hverandre, ble de utstyrt med spesielle kjennetegn (attributter). Det var helst gjenstander som hadde en tilknytning til helgenens egen martyrlgende. Det kunne være et sverd, et kors, en bok, en kvernstein o.s.v. - Sancta Margarethas attributter er nesten alltid et kors eller en korsstav og noen få ganger en palmegren. Da hendene ble brukket av, forsvant også attributtene.

Når en kjenner til den vekt og betydning som ble tillagt et segl i middelalderen, så er det historisk helt urimelig om ikke den samme helgen også skulle finnes i fylkets hovedkirke. Om Værnesstatuen har hatt en korsstav i hånden, så må den ha hatt et støttepunkt nede ved sokkelen. På

originalstatuen er det tydelig en liten halvkuleformet grube ved hennes høyre fot. Det kan ikke bety annet enn at en eller annen stavformet gjenstand har hatt sitt støttepunkt her. Men hvorfor har kunstneren gjengitt Margarethafiguren uten dragen som var det helt vanlige? Det finnes mange hundre avbildninger av Maragretha etter legendens *første sekvens* med linnormen. Men om vi kan gå ut i fra at Værnesstatuen er en Margaretha, så er det en stor sensasjon. Det er nemlig den **eneste** kjente Maragretha-skulpturen med motiv fra legendens *annen sekvens* hvor djevelen viser seg som en mannskikkelse.

Stjørdals kommunevåpen

Siden seglet har tre billedmotiv oppfyller det ikke kravet til kommunevåpen, hvis heraldiske krav er kun et motiv. Hvorfor da en gul linnorm på rød bunn?

Delvis fordi det er en klar fordel og anbefaling at det er en motivmessig forbindelse mellom segl og våpen, - dernest er korsstaven (det andre motivet i seglet) benyttet av andre - i følge brev fra ordfører til undertegnede. Likeledes hevder kommunen i brev av 05.02.97 (som tidligere omtalt) at St. Margaretha (det tredje motivet) ikke kunne benyttes ut i fra krav innenfor heraldikken som slår fast (i følge kommunen feilaktige påstand): *«at menneskeskikkelse ikke kan være symbol i et våpenmerke»*. På en måte kan en derfor si at linnormen stod igjen som det eneste alternativet dersom en skulle oppfylle den motivmessige forbindelse til seglet, samt følge kommunens «påstander» hva gjelder menneskeskikkelse og korsstaven. Men med referanse til skriv fra Riksarkivet, omtalt på side 9, er etter min mening kommunens begrunnelse og slutning feil.

Som et paradoks til kommunens tolkning vedrørende heraldikkens krav, kan nevnes at i Danmark forefinnes minst to by-/ kommunevåpen med menneskeskikkelse og dragen, nemlig Slagelse og Holstebro.

To danske byvdbener viser dragekampe: Slagelse (tv.) med byens skytshelgen St. Mikael, og Holstebro (th.), hvis skytshelgen er St. Jørgen. Motivet St. Jørgen og dragen er Holstebro i øvrigt ikke ene om — det findes bl. a. i Moskvas byvdben.

Første våpen ligner svært mye på motivet i Stjørdals segl, med Sancta Margaretha, korsstaven og dragen. Forskjellen er at Stjørdals segl benytter en lindorm (2 bein). Det skal også nevnes at Moskvas byvåpen har motiv som har fellestrekk med vårt segl. Fra Riksarkivet har det blitt bekreftet at det er de samme regler for Danmark som for Norge. Igjen stiller det diskusjonen rundt bruken av menneskeskikkelser i et underlig lys.

Min ærbødige påstand er derfor at kvinneskikkelsen, St. Margaretha (fra seglet) eller korsstaven (fra seglet) kunne vært valgt som kommunevåpen. Førstnevnte (St. Margaretha) et utmerket, varmt og **høyverdig** motiv. Andre motiv som var oppe i diskusjonen tidlig på 80-

tallet var blant annet: «Såmannen (Ole Vig)», «helleristninger», «ølkross» m.fl. - alle assosierbare og lettfattelige for folk flest. Dette til tross valgt kommunen *en orm* hvis bakgrunn krever solide kunnskaper og forståelse, og som både selektivt og generelt representerer alt annet enn verdighet og godhet i folks underbevissthet. - I og med at våpenet skal være for folk flest, må en i den forbindelse minne om hensikten med et våpen: «*Våpenet skal binde folket sammen, gi identitet og vise autoritet innad og utad*». Gjør linnormen det?

Kobling med «tre kronor»

Med tanke på bakgrunnen for vårt kommunevåpen, er det interessant å foreta følgende kobling mellom *tre kronor* og Stjørdals kommunevåpen. Kommunevåpenet har fremkommet som et resultat av kommunens segl, som igjen bygger på en historisk hendelse fra 1344. Den sentrale personen i dette var unionskongen Magnus Eriksson, som måtte la sin sønn hylle som konge i Norge. Det er **den samme** Magnus Eriksson som står sentralt og samtidig bak «innføringen» av *tre kronor* i Sverige. Sett fra en samtidsvinkel kan en derfor si at Kong Magnus plutselig måtte ha et selvstendig rent riksvåpen som tegn på et nasjonalt og territorielt Sverige. Dette for å skille seg fra kong Håkon og Norge, som i samme åndedrett ble hyllet på en slik måte at **ettertiden fant sitt grunnlag** for offisielt segl og kommunevåpen for Stjørdal.

Linnormen

Dragen (4 bein) og Linnormen (2 bein) er gamle våpen og fanemotiver som går tusenvis av år tilbake. Enkelte vil tolke disse som symboler på makt, autoritet og verdighet hos ulike myndigheter, mens andre vil relatere symbolene til aggressivitet, rå styrke og kampmoral. Ifølge folder utgitt av Stjørdal kommune kom linnormmotivet med kulturstrømminger fra Østen allerede tidlig i vår tidsregning og kristne fyrster i Frankrike og England tok opp merket i sine faner og våpen.

Også i Norge hører vi om linnormen fra gammel tid. Blant annet brukte Olav den Hellige en orm i sitt banner (trolig «slange», ikke linnorm). Denne var hvit, hvilket var som nevnt Riksarkivet v/Hallvard Trætteberg sitt opprinnelige forslag fra 1977. Den hvite farven var ment som fredsfarven. Opp gjennom århundrer har linnorm og drage vært brukt som symbol eller våpen både av adelsslekter, religiøse organisasjoner, delstater og nasjonalstater. Men Stjørdal er alene om å ha en *liggende* linnorm som våpen.

Det kontroversielle ved å bruke linnormen, er den symbolikk tross alt de fleste relaterer til ormer og drager, hvor vedkommende vel må sies å representere i de aller fleste tilfeller «det onde». Nå heter det seg i forklaringen fra Riksarkivet v/Hallvard Trætteberg av 12.mars 1982 (sitat) «*Mitt forslag og tegninger 1977 hadde en hvit (sølv) linnorm, ment som «fredsfarge» etter at den var tuktet og omvendt til å tjene Margaretha. Det som nå 1982 foreslås er en gul (gull) linnorm. Ideen vil da være at ormen er trådt aktivt inn i det godes tjeneste og blir uttrykk for mot, kraft, initiativ* (sitat slutt). Som forklaring på hvorfor Riksarkivet kunne godta gul farve henviser Trætteberg til en atskillelse fra kong Olav den Helliges hvite (Snorre side 49, slaget ved Nesjar 1016), samt (sitat): «*at Margaretha var kongedatter og hennes linnorm kan vel fortjene å bli ført i gyllen farge*». (sitat slutt). Til dette siste skal sies at Margaretha i de sagn/legender undertegnede har kommet over er gjengitt å være *prestedatter*, ref. bl. a sagnet på side 75 i boka «Værnes kirke 900 år».

Kommunens forklaring

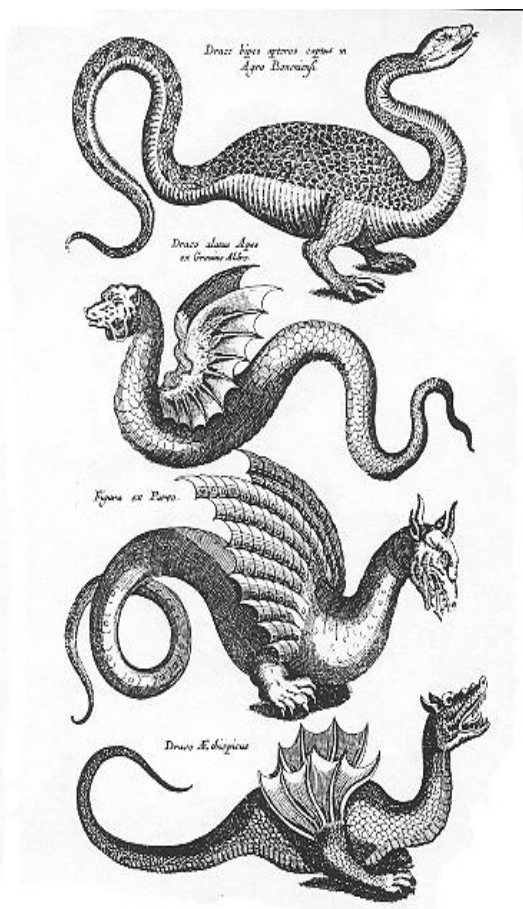
Fra kommunalt hold i Stjørdal heter det i brev av 05.02.97: (sitat) «*Etter at Sankta Margaretha hadde nedkjempet Dragen gikk den over i det godes tjeneste og tok bolig i lindetreet - som på den tiden ble sett på som et hellig tre i Midt-Østen - og fikk deretter navnet Lindorm. Vår variant i kommunevåpenet, er lindormen i det godes tjeneste. Dette er synliggjort ved at den er fremstilt med hengende klør og eller så vennlig som det er mulig å fremstille en drage/orm uten at den mister sin verdighet* (sitat slutt). Her er det spørsmål om dette ikke er en slags almen misforståelse. I henhold til Aschehous konversasjonsleksikon heter det om linnormen: (sitat) «*Navnet blir av folket ofte satt i forbindelse med lind (treet), men det hører visstnok sammen med adjektivet linn (bøyeelig, myk)* (sitat slutt).

Fra kommunalt hold ble det under historielagets møte den 6.oktober 1998 hevdet at kommunen forholder seg til et sagn fra Midtøsten, hvor nettopp lindetreet er viktig, og at Stjørdal kommune gjerne kan «iverksette et nytt sagn» som starter med «kommunens lindorm», slik at linnormen kun blir **vår egen**. Legg merke til skrivemåten som kommunen bruker: «Lind med d». Men dersom det er et nytt sagn som starter (slik ordføreren uttrykte det humoristisk), eller det relateres til et sagn med lindetreet, da oppfyller ikke kommunen sine forpliktelser ovenfor seglet, nemlig den motivmessige forbindelsen - som tross alt hele tiden har vært det primære, og som effektivt **utelukket andre forslag til våpen**, ref. «helleristninger», «ølkrus» etc. Dette til ettertanke.

Paradokset «orm» og «verdighet»!

Bruken av lindormen kan så absolutt diskuteres, og forklaringen fra kommunen rimer overhode ikke med de sagn/legender jeg har klart å finne ut av, hverken relatert til St.Margaretha eller andre relasjoner ovenfor drager/linnormer. Jeg er stor tilhenger av tradisjonsforetellinger og sagn, det binder oss sammen. Men i denne saken - som altså har sitt virkelige grunnlag i sagnet

om St.Margaretha forekommer det meg at en «**moderne utgave**» av sagnet har oppstått for å tilpasse seg et potensielt våpenmerke. Jeg er nemlig overbevist om at drager og linnormer fremstår gjennom historien og i folkets underbevissthet langt oftere (les: alltid) som et eksempel på brutal makt, underleggelse, krigsmakt, imperialism, indoktrinering og «det onde» - enn «opphøyet verdighet», slik det hevdes som offisiell forklaring fra kommunen. Forklaringen blir et altfor dramatisk brudd med folks virkelighetsoppfatning. Mange stiller også et stort spørsmål til hvorfor en norsk kommune skal legge langt større vekt på inspirasjonsrelasjoner fra Østen enn fra vårt eget jordnære og mer «fornorsket miljø». Det hevdes i folderen kommunen har gitt ut at drager og linnormer alltid har vært brukt både av adelsslekter, organisasjoner, stater o.l - som symbol for myndighet, makt og opphøyet verdighet. Dette er i og for seg sikkert rett, men graden av bruken kan så absolutt diskuteres sett i relasjon til andre benyttede symboliseringer ovenfor

myndighet, makt og såkalt «opphøyet verdighet». Dernest kunne påstanden like godt vært omvendt ladet. Som nevnt har drager og linnormer også stått som symbol på kraft, underleggelse og styrke gjennom «nå sluker jeg deg», imperialismens og korstogenes fremrykking, indoktrinering og underleggelse. Ref. også vikingtiden. Ikke alt forbundet med **verdighet** tør jeg påstå. Det til ettertanke. Det er stor forskjell på «verdighet» relatert til en linnorm/drage sett fra Østens kultur og sett fra nordisk kultur. Sistnevnte med utgangspunkt i norrøn mytologi, hvor drager så absolutt har representert det onde. Også det til ettertanke.

Dersom kommunevåpenet hadde fristilt seg fra seglet, ville jeg lettere kunne forstått bruken av en linnorm, gjennom følgende fakta:

Drager/linnorm ble brukt som merker, symboler på bannere, utsmykning, på våpen, på vikingskipene etc ut i fra samme grunntanke, nemlig: «...den der bærer uhyret med seg, **legemliggjør** dets kraft» (ref. «Fabeldyr og sagnfolk» av Benkt Holbæk og Iørn Piø, side 339)

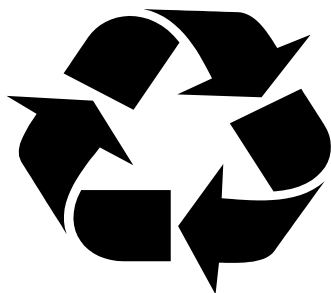
Men kommunevåpenet har ikke fristilt seg fra seglet (heldigvis kanskje), og da blir linnormen **visuelt** det den i virkeligheten er: «**djevelen som blir drept**» - slik drager/linnormer som representanter for «det onde» alltid har blitt tatt av dage av helten og den gode i sagnet. - Og det er et faktum at uansett leksikon eller andre oppslagsverk som refererer til linnorm, så står følgende eller tilsvarende å les: (sitat fra Aschehougs leksikon): «Linnorm: menneskeetende slange av overnaturlig størrelse, bor etter norsk folketro i berget, etter dansk under jorden, særlig i store bakker. Under tiden ligger den under herregårder, kirker e.l, og vil en gang bli bygningens undergang». I ovennevnte Benkt Holbæks bok heter det seg på side 338: (sitat «dragen var tross alt især et bilde på djevelen.» - Det skal, sett i relasjon til denne forklaring, ref: «menneskeetende slange» - bemerkes at i sagnet om Sancta Margaretha gjengitt i Britannia Encyclopedia blir Margaretha vitterlig slukt av linnormen fordi hun hadde glemt å be, - men da hun i magen på dragen begynte å be, samt slo et korstegn - sprakk dragen og Margaretha kunne krabbe uskadd ut.

Her skal jeg minne om setningen i legenden hvor St.Margaretha ber om **lykke for oss stjørdalinger** som reiser en kirke til minne om hennes martyrium. Hvordan har vi takket henne? Gjennom en forræderisk og ulogisk handling vil nok mange hevde i form av et våpen av det vesen som skal bli kirkens bane. Se igjen ovennevnte definisjon på Linnorm: «.....og vil en gang bli bygningens undergang»

Moderne sagn av 1980-årene

Har sagnet blitt omgjort og tilpasset slik at det kunne bli spiselig og dermed verdig et kommunevåpen ? I følge riksarkivet v/Knut Johannessen synes bakgrunnen for tolkningen av

linnormen som «den godes tjener» å være begrunnet ut i fra et par **bildegjengivelser** (Lubeckarb. 1460-70 øst-norsk kirke og en statue fra Fana 1475) - og **ikke** noe sagn - slik kommunen v/ordfører hevder i sitt svarbrev av 05.02.d.å til undertegnede. Det styrker min mistanke om at et slikt sagn som kommunen refererer til ikke er reellt, men opportunistisk fremstått etter 1980 for å rettferdiggjøre bruken av linnormen. Bildene viser en spak, ynkelig «linnorm» (som en liten hund) opp-på ei bok St.Margaretha holder i sin hånd. Et viktig poeng her er at disse bilder ikke reflekteres hverken i legenden eller i seglet.

Med bakgrunn i min henvendelse til riksarkivet er jeg faktisk like langt hva gjelder **dokumentasjon**. Med tanke på det vedlegget jeg mottok fra riksarkivet, og som omhandler Trættebergs redegjørelse hva angår motivet med linnormen, - **savner også det dokumentasjon**. *Det er kun en tolkning av en autoritet*. Det er en personlig enmannsvurdering fra en ledende ekspert etter at han hadde sittet omtrent 60 år i en nesten monopolisert autoritetsstilling, og hadde blitt pensjonist da han mottok oppdraget fra Stjørdal kommune gjennom Riksarkivet. Burde ikke kommunen forholdt seg til flere heraldikere? Dessuten fører Trættebergs tolkning frem til følgende konklusjon og forslag, nemlig: **fredsfargene hvit på rødt**, som Stjørdal kommune **ikke** har tatt til følge. Konsekvensen blir dermed, ut i fra fargebetingelse av den analyse Trætteberg har kommet med, at linnormen slik han fremstår i kommunevåpenet - ikke helhetlig er i samsvar med tanken om «den godes tjeneste».

De tegninger Trætteberg har brukt i sin analyse tilsier ikke beviselig at ormen gikk over i helgenens og den godes tjeneste, men kan like godt illustrere et **uttrykk for seier** over dragen/linnormen. Dette nevner Herr Trætteberg selv (sitat): «Disse kirkelige bilder viser tydelig at linnormen etter å ha tapt kampen mot helgeninnen er omdannet til et fredelig vesen som nå er hennes følgesvenn og attributt og et **uttrykk for hennes seier**» (sitat slutt). - Jeg vil igjen referere hva Trætteberg skrev til kommunen den 12.mars 1982 (sitat): «Ideen vil da være at ormen er trådt aktivt inn i det godes tjeneste.....» (sitat slutt). Med andre ord er det snakk om «**en ide**» fra Trætteberg. Underforstått: tilpasser motivet et nyoppdiktet verdig sagn/ide.

Jeg tror at personlige krefter rundt valget av linnormen var så opptatte av sitt ønske om at en linnorm (fra seglet) skulle bli kommunevåpen - som den **eneste** gjenstående mulighet ovenfor motivet i seglet (trolig misforståelse) - at de fremskaffet et opportunistisk argument/motiv. **Sagnet ble tilpasset** og evnen til å se «det gode» ble forsterket og overfokusert. Jeg har forsøkt å finne sagn som skulle tilsi at linnormen gikk over i det godes tjeneste. Men alle sagn jeg kommer over som omhandler Sancta Margaretha og linnormen sier ingenting som dette, men ender opp med at linnormen blir drept enten gjennom støt fra korsstaven eller den sprekker (dør) etter å ha

slukt Sancta Margaretha. Mitt bestemte inntrykk er at alle nasjonale og internasjonale sagn tilknyttet legenden ender opp med at linnormen dør/blir drept.

I kommunens svar til undertegnede av 05.02.97 gjengis det et sagn hvor en blander inn lindetreet. Dette har jeg vært inne på tidligere i disse notater. Jeg er ingen autoritet på området - og kan selvsagt ikke hevde at dette er feil. Men det forekommer meg underlig at linnormen skulle få sitt navn fra «lindetreet» - som visstnok skulle være et hellig tre i Midt-Østen. For det første så heter trolig ikke nevnte tre «lindetre» på arabisk eller annet språk fra Midt-Østen, og for det andre er det trolig en fullstendig misforståelse at lind i ordet «linnorm» henspeiler seg til treet. Ref. Aschehougs konversasjonsleksikon hva gjelder ordet «linnorm» (sitat): «*Navnet blir av folket ofte satt i forbindelse med lind (treet), men det hører visstnok sammen med adjektivet linn (bøyelig, myk)*» (sitat slutt)

Nå er det selvsagt ikke noe i veien for at et sagn blir pyntet på og fremstår som et fornyet sagn, slik ulike sagn har utviklet seg. **Men da må det innrømmes.** Det har ikke kommunen gjort.

Derfor spør jeg på nytt relatert til kommunens forklaring:

1. Hvilket **dokumentert** sagn ligger til grunn for kommunevåpenet, underforstått: hvor står det at linnormen gikk over i det godes tjeneste, slik kommunen hevder?
2. Eller bygger motivet for valg av kommunevåpen kun på den tolkning Herr Trøtteberg har gjort, underforstått: kun en autoritetsvurdering fra en (1) person - og som trolig ikke ene og alene har sagnets sekvenser som grunnlag, men tilpasset det hele gjennom egenhendig tolkning av bildegjengivelser - som fremsettes som en **personlig ide**?
3. Hvis pkt 2 er tilfellet, hvordan kan da myndighetene ha godtatt våpenets og linnormens farger som bryter med logikken i Trøttebergs analyse og opprinnelige forslag? Ref. fredens farger hvit/rødt.

Konklusjon: Hvorfor kan ingen fremskaffe **skriftlige kilder** (henvisninger / dokumentasjon) hvor sagnet gjennom tidene og innenfor ulike miljø inneholder noe annet enn at dragen ble drept, eksempelvis levde videre i det godes tjeneste?

Manglende dokumentasjon

Jeg blir ekstra ivrig og nysgjerrig når hverken kommunen eller riksarkivets fremste eksperter svarer meg med den ovennevnte **dokumentasjon** jeg har søkt og bedt om. Er det fordi et slikt sagn som skal rettferdiggjøre kommunevåpenets linnorm i virkeligheten ikke eksisterer? (Kommer til å gjenta meg selv en del på slutten av disse notater i den hensikt å forsterke min analyse, og forsterke de signaler som er på vandring innen historielaget og rundt omkring i vårt lokale miljø).

Jeg minner igjen om, slik jeg har forstått brevene fra avdøde Trøttestad, at vedkommende autoritet ikke baserte seg på de kjente sagnene rundt Margaretha, men laget en vri på det opprinnelige sagnet som ender opp med at linnormen kun blir tuktet (ikke drept slik alle sagn sier) - og går over i det godes tjeneste. Denne vrien og konklusjonen mener jeg Trøttestad som person har analysert og tolket frem på grunn av **bildegjengivelser**, og at hans autoritet på området har medført at ingen har tvilt på denne fremstillingen. Fremstillingen kan selvsagt også ha sin logikk, ut i fra bildegjengivelser i utlandet som viser Margaretha med en linnorm i bånd (som en annen slags hund på slep). Men denne bildegjengivelse behøver **ikke** bety at linnormen gikk i det godes tjeneste, men ble overvunnet og kun **uttrykker Margarethas seier**. Det til ettertanke.

Oppsummering vedrørende «et tilpasset sagn»

Undertegnede har selvsagt stor og beundringsverdig respekt både for avdøde Trøttestad og våpenkomiteen som foreslo linnormen. Jeg tror nok alt har foregått slik det skal og bør, men jeg drister meg likevel til å komme med følgende **tankespill** med basis i hvordan jeg tolker ulike brev, samt ikke er i stand til å finne dokumentert sagn hvor dragen ikke blir drept, men tuktet i det godes tjeneste:

1. Kommunen ønsker fornuftig nok et våpen tilknyttet seglet.
2. Av de tre delmotivene i seglet mener kommunen at kun linnormen er tilgjengelig (trolig feil konklusjon)
3. Norges fremste «ekspert» blir kontaktet med oppdrag å utrede og foreslå tilpasning av linnormen slik at dette uvesen kan bli akseptert («spiselig») (Husk: eksperten foreslo som første alternativ: Korsstaven)
4. Eksperten delvis omgår hovedsagnet og søker en løsning fra to bildegjengivelser og foreslår de korrekte freds-farger rødt/hvit.
5. Kommunen ønsker andre farger!!!
6. Eksperten «vrir igjen» på løsningen, gjør St. Margaretha om til kongsdatter for å kunne bruke gul (gull) farge og fremfører **sin ide** «om det godes tjeneste»
7. Eksperten er en guru på området, og kommunen har personlige sterke historieinteresserte autoriteter, hvorpå saken/konklusjonen dermed lett blir bifalt av de folkevalgte.

Når det er sagt - ser jeg ikke bort fra at dette er korrekt og akseptabelt - og slik det måtte gjøres, spesielt når utgangspunktet var galt. (Ref.: kun linnormen kunne brukes!) Jeg forsøker kun å komme frem til et dokumentert grunnlag for å få linnormen inn i en logisk historisk tilpasning som kan overbevise meg om kommunens påpekelse, nemlig: linnormer/drager sett i relasjon til **verdighet**. Jeg beklager min tvil og ser foreløpig ingen verdighet i så måte. Likeså må en kunne stille spørsmål om Trøttestads dominante holdning i denne saken. «Bordet fanget», og de folkevalgte fikk ikke alternativer å forholde seg til.

Folks underbevissthet

De som ikke har satt seg godt nok inn i vårt kommunevåpen, har kanskje kun hørt et eller annen om «*det godes seier over det onde*» - Andre har hørt bruddstykker hva gjelder relatert symbolikk. Dermed har en hatt en slags forklaring uten å kunne forklare. Det blir et tomrom. Problemet er at

linnormen ovenfor Stjørdalens innbyggere blir fremstilt som representant for «det gode». Men i legenden om Santa Margaretha er det dog vitterlig det motsatte. Linnormen representerer det onde hvor fienden og djevelen fremviser seg i en drageskikkelse. Men ved opportunistisk å gjøre om linnormen til den godes tjeneste forsøker noen å rettferdiggjøre motivet fra kommunens segl til et respektabelt kommunevåpen, og la våpenet fremstå i overført betydning. Dette er en forklaring, - ikke særlig overbevisende gjort av de som fattet vedtaket om en linnorm som kommunevåpen, men dog en vri og en får kanskje akseptere det. Problemet vil likevel alltid være der, nemlig at drager/linnormer **ikke** uten videre viskes ut av folks underbevissthet som de onde

uhyrer historien alltid har fremstilt dem. Dette burde kommunens ansvarlige ha tenkt på, og ikke vært så opptatte av å tilfredsstille de få sær- og historieinteresserte lokale pådrivere, skjønt det kan være tungtveiende argumenter, forhold og/eller synspunkter som taler for det valg kommunen har gjort!

Det er selvsagt interessant, storslått og verdifullt med våpen som bygger på historiske hendelser og legender. Men sett fra lekfolks synspunkt kan det bli noe dramatisk og vanskelig over det hele når en omtrent må ha historisk embetseksamen med laud for å forstå vårt kommunevåpen. Våpenet krever en stor grad av informasjons- og opplysningsvirksomhet. Her har historielaget sin misjon.

Stjørdal kommune må forholde seg til den legenden (entallsord) som er å finne i våre lokale bøker og publikasjoner, - og som kommunen selv refererer til i sin folder om våpenet.. Billedgjengivelser som Trøtteberg viser til reflekteres hverken i seglet, i legenden på folderen eller i lokale bøker. - Det er «djevelen» og ikke «linnormen» som dyr som er poenget i legenden. Verden kan ikke tukte eller temme djevelen i noen sammenheng - da ville det ikke ha vært noen krig eller ondskap - *forenklet sagt*. Djevelen blir drept, men er likevel «udødelig» - slik som motparten Gud er. - **Dramatisert** - med utgangspunktet i legenden hvor djevelen viser seg i en «drageskikkelse», kan det for svært mange oppfattes som at det er «djevelen» som avbildes i kommunens våpen.

Å bruke «linnormen» som i legenden var djevelen - og vise til «det godes tjeneste», - blir for meg like naivt og malplassert som å holde en 6 meter lang livsfarlig Boa Constrictor som *kosedyr* (les: i det godes tjeneste») i en 30 kv.m stor OBOS-leilighet på Majorstua. Ref. igjen at Linnormen skal bli Værnes kirkes undergang.

Det beklagelige er også bruken av ordet «*verdighet*», og en noe panisk og forenklet symbolisering i form av «det godes tjeneste». Kutt ut dette. La legenden få være i fred. Forsett gjerne med linnormen som våpen, men da med linnormen som det den i realiteten er, nemlig en **attributt** - og kun det. Vi må enkelt og greitt tone ned symbolikken.

Annet kommunevåpen?

Svært mange legger ikke skjul på at de kunne tenkt seg at kommunen hadde hatt et annet kommunevåpen, eksempelvis Sancta Margaretha i en eller annen form. Det ville ha styrket og gjenspeilt mødrene og kvinnene i samfunnet. Disse fortjener mer enn noen andre å bli symbolisert gjennom tiltenkt verdighet. Det er ikke for mange kvinner i våre våpen eller som helgener. Mange synes ikke linnormen hverken er pen eller tilknyttet særlig **verdighet**. Men når

valget engang er tatt, må vi trolig ha respekt for det og for våpenet generelt. Vi må opparbeide stolthet for oss selv, kommunen, vår historie og vårt kommunevåpen. Det binder bygdene og folket sammen. Skal vi lykkes i så måte må vi se på vår linnorm som kun et attributt relatert til seglet.

Stjørdal, Oktober 1998
Hans Olav Løkken